

İSMİ İŞARETLER

- Tanım, İsmi işaret: Kişi, kavram ya da nesnelere işaret etmek üzere kullanılan isimlerdir. Kendisine hissen veya manen işaret etmekle beraber bir şeye delalet eden isimdir.
- Somut bir şeye delalet ederse hissi delalet... قَلَمٌ هَذَا (bu, kalemdir)
- Soyut bir şeye delalet ederse manevi delalet... صَوَابٌ رَأْيِي هَذَا (bu, benim esas düşüncemdir)
- İşaret isimleri kesinlikle marifedirler.
- Bir de mekan için kullanılan işaret isimleri vardır ama bunlar çekimli değildir.

Yakın için kullanılanlar

Müzekker هَذَا هَذَانِ هَؤُلَاءِ

Anlam Bunlar Bu ikisi Bu

Müennes هَذِهِ هَئَانِ هَؤُلَاءِ

Anlam Bunlar Bu ikisi Bu

Orta uzaklık için kullanılanlar:

Müzekker ذَلِكَ ذَلِكَ أُولَئِكَ

Anlam Şunlar Şu ikisi Şu

Müennes تِلْكَ تِلْكَ أُولَئِكَ

Anlam Şunlar Şu ikisi Şu

Uzak için kullanılanlar:

Müzekker ذَلِكَ ذَلِكَ أُولَئِكَ

Anlam Şunlar Şu ikisi Şu

Müennes تَأْتِكَ تَأْتِكَ أَوْلَاكَ

Anlam Şunlar Şu ikisi Şu

Not: ذَلِكَ 'nin başındaki ذ' den sonra med harfi olmadığı hâlde ilk hecenin uzatılarak zâlike şeklinde okunur.

Not : أَوْلَاكَ 'de أ 'den sonra و olmasına rağmen ilk hecenin kısa olarak ve ل 'dan sonra med harfi olmamasına rağmen ikinci hecenin uzatılarak ulâike şeklinde okunur.

Not: İsm-i işaretler mebni kelimelerdir. Mebni kelimelerin i'rabı ise mahallidir.

Mekan için kullanılan işaret isimleri ise şu şekildedir.

- Orada تَهْنَأُ Burada هُنَا İşte burada هَهُنَا Taa orada orası هُنَا Taa orada orası هُنَالِكَ

İleri Adım Dil Bilgisi

1- İsmi işaretler marifedirler. Yani muayyen, belirli bir varlığı gösteren isimlerdir.

2- İsmi işaretler mebnidirler. Ancak sadece tesniye sigaları murabtır. Bu sigaların irabı diğer tesniyelerde olduğu gibi ref halinde elif (ل) nasp ve cer halinde ise “ي” ilelidir.

3- İsmi işaretten sonra gelen harfi tarifli kelimeye muşarun ileyh denir. Bu durumda ismi işaret kendisinden sonraki kelimeye işaret eder.

Not: Burada özellikle unutulmaması gereken husus şudur: İşaret isimlerinden sonra gelen marife isimler değil bilakis harfi tarifli isimler muşarun ileyhtir. Zira başına harfi tarif gelmeyen marife isimlerde vardır. Örnek olarak alemler, zamirler, has ismi mevsuller başlarında harfi tarif olmamasına karşın marifedirler.

Bu ev ال بيت هـ O kitap ال كتاب ذالك

4- Bu durumda muşarun ileyh'in irabı hakkında nahiv alimleri ihtilaf etmişlerdir. Bazı nahivcier ismi işaretten sonra gelen harfi tarifli ismin (yani muşarun ileyh'in) sıfat olacağını söylerlerken bazı nahivcier ise ismi işaretten sonra gelen harfi tarifli ismin müştaksa sıfat camid ise atfı beyan ya da bedel olacağını söylemişlerdir. Her iki durumda da ismi işaretten sonra gelen harfi tarifli isimler ismi işaretin irabını alacaklardır. Yani ismi işaret mübteda ya da fail ise ismi işaretten sonra gelen harfi tarifli isim merfu, ismi işaret meful konumunda ise ismi işaretten sonra gelen harfi tarifli isim mansup, ismi işaret harfi cerden sonra geliyorsa ya da mudaafun ilehyi ise ismi işaretten sonra gelen harfi tarifli isim mecrur olacaktır.

5- İsmi işaretten sonra nekra isim, alem (özel isim) ya da zamir gelirse ismi işaret mübteda, ismi işaretten sonra gelen isim ise haber olur.

Bu evdir بيتٌ هذا O kitaptır كتابٌ ذلك

Bu Ahmed'dir أحمدٌ هذا Bu Ayşe'dir عائشةٌ هذه Bu odur هو هذا

6- İsmi işaret harfi tarifli isimden sonra gelirse yine harfi tarifli ismi işaret eder. Ancak bu durumda ismi işaret sıfat olur. İsmi işaretten önce gelen marife isim ise mevsuf olur.

Bu ev هذا البيت O kitap ذلك الكتاب

7- Yine aynı şekilde ismi işaret alemden sonra gelirse alemi işaret eder. Ancak ismi işaret sıfat alem isim ise mevsuf olur.

O Ahmed هذا أحمد O Ayşe تلك عائشة

8- İsmi işaret izafet terkinin ortasında yani harfi tarifli olan mudaafun ileyhın önünde gelirse bu durumda mudaafun ileyh müşarun ileyh olur. Yani ismi işaret mudaafun ileyhi işaret eder. Kendisi ise mudaafun ileyh olur.

Bu evin kapısı الباب هذا البيت

Bu örnekte "باب" mudaaf, "ها" ise mudaafun ilehyhidir.

9- İsmi işaretlerin müzekker, müennes, müfred, tesniye ya da cemi olması müşarun ileyhe göredir.

Bu öğretmen المعلم هذا Şu iki çocuk الولدان ذلك O bayan mü'minler المؤمنات أولئك

10- Müşarun ileyh gayri akilin cemisi ise umumiyetle ismi işaret müfred müennes gelir

Bu bahçeler الحدائق هذه O evler البيوت تلك

11- Uzak için kullanılan "ذلك" ve "تلك" ismi işaretlerinin sonunda bulunan kaful hitap söz konusu nesne ya da kavramı kendisine işaret ettiğimiz şahısların sayısına bağlı olarak çekimlenebilmektedir. Bu tür ismi işaretlerin sonunda yer alan zamirlerin anlama doğrudan bir katkıları yoktur. Bu zamirler, sadece konuşmakta olan kişinin neyi gösterdiğine değil, söz konusu şeyi kime ve kaç kişiye gösterdiğine atıfta bulunurlar.

O(nu sana gösteriyorum) ذلك O(nu ikinize gösteriyorum) لكمذا

O(nu size gösteriyorum) ذلكم

İşaret isimleri ile ilgili özet sayılacak bu bilgileri göz önünde bulundurarak aşağıdaki ayetin başında geçen ilk cümleyi değerlendirelim

(Bakara 2/126)

مِنْ أَهْلِهِ وَارْزُقْ أَمِنًا بَلَدًا هَذَا اجْعَلْ رَبِّ إِبْرَاهِيمُ قَالَ وَإِذْ
فَأَمْتَعُهُ كَفَرَ وَمَنْ قَالَ الْآخِرِ وَالْيَوْمِ بِاللَّهِ مِنْهُمْ أَمِنْ مَنْ الثَّمَرَاتِ
وَبِئِ النَّارِ عَذَابٍ إِلَىٰ أَضْطْرَّةٍ ثُمَّ قَلِيلًا

Bu ayetin ilk cümlesi

أَمِنًا بَلَدًا هَذَا اجْعَلْ رَبِّ إِبْرَاهِيمُ قَالَ وَإِذْ

meallerde şu şekilde geçmektedir

Mustafa İslamoğlu Meali

Hani İbrahim de şöyle dua etmişti: "Rabbim! Burasını emin bir bölge kıl!

Süleyman Ateş Meali

İbrahim demişti ki: "Rabbim, bu şehri güvenli bir şehir yap, halkından

Süleymaniye Vakfı Meali

Bir gün İbrahim şöyle yalvardı: "Sahibim (Rabbim), burayı güvenli bir şehir yap!

Edip Yüksel Meali

İbrahim, "Rabbim, burayı güvenlik yeri kıl.

Diyanet Vakfı Meali

İbrahim de demişti ki: Ey Rabbim! Burayı emin bir şehir yap,

Bayraktar Bayraklı Meali

Hatırla İbrâhim'in şöyle dediğini: "Ey Rabbim! Burayı güvenli bir belde yap,

Tek bir istisnası dahi olmadan tüm meal yazarları ayette geçen HEZA (هَذَا) işaret ismini BURAYI veya BURASINI şeklinde çevirmişlerdir.

Soru şu, HEZA nasıl olur da BURA anlamına gelir?

Yukarıda bölüştüğüm dosyada işaret isimleri ile ilgili özet bilgiler bulunmaktadır. O bilgilerin bir kısmı şu şekildedir.

Eğer işaret isminden sonra başında EL takısı bulunan bir isim gelirse, o kelime işaret isminin sıfatı ya da bedel olur. Bu durumda ikisi birden müpteda olur

(Bakara 2/2)

ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ

Mesela bu ayette işaret isminden sonra başında EL takısı bulunan EL KİTAP kelimesi gelmiştir. Bu şekilde gelen ifadelerin türkçeye yansıması şu şekildedir

BU KİTAP, ...

Yani bu kitap dendikten sonra bir virgül koyulacaktır

Yok eğer işaret isminden sonra başında EL takısı bulunmayan bir isim gelirse bu sefer BU dendikten sonra virgül konulacaktır

كِتَابٌ وَهَذَا

BU, BİR KİTAPTIR

bunun gibi

Şimdi bu bilgiler ışığında ayetin ilk cümlesine verilen manalara baktığımızda iki şey yapılmıştır

Yani o zaman "Rabbim; bunu, güvenli bir belde kıl!"

Evet fakat bu durumda BUNU kelimesi meyın karşılığıdır sorusu çıkacaktır?

Yani o işaret ismi neyi göstermektedir?

evet, işaret isimlerinden sonra kelime EL takılı gelirse işaret isminin sıfatı veya bedeli olur, yok eğer EL takısız bir isim gelirse bu sefer haber olur

yada cümledeki konumuna göre o cümlenin ikinci mefulü bihi olur

Burada en önemli soru HEZA işaret ismine BURA, BURASINI, BURAYI anlamı vermek mümkün müdür?

yukarıda bölüştüğüm dosyanın en başında şu açıklama vardı

Tanım, İsmi işaret: Kişi, kavram ya da nesnelere işaret etmek üzere kullanılan isimlerdir. Kendisine hissen veya manen işaret etmekle beraber bir şeye delalet eden isimdir.

· Somut bir şeye delalet ederse hissi delalet... قَلَمٌ هَذَا (bu, kalemdir)

· Soyut bir şeye delalet ederse manevi delalet... صَوَابٌ رَأْيِي هَذَا (bu, benim esas düşüncemdir)

anlamaya çalıştığımız اَمِنَّا بَلَدًا هَذَا اجْعَلْ رَبِّ اِبْرَاهِيمَ قَالَ وَاذْ bu cümlede bahse konu olan şeyin Somut mu yoksa soyut mu olduğunu nerden anlayabiliriz?

yani buna cümleden bir gramer delili var mıdır?

cümlede geçen اجْعَلْ fiili bazı şartlar yerine geldiğinde EFALU KULUB fiillerden biridir

efalu kulub (kalbi fiiller) ne demektir?

insan olarak bazı fiiller yaparız. Bu fiiller insanın iç dünyasında olan ve görünmeyen fiillerdir. ANLAMAK, ZANNETMEK, BİR HAL OLMAK, SANMAK gibi

bu fiiller üç türdür

1- kesin bilgi fiilleri

2- zan bildiren fiiller

3- değişim (tahvil) bildiren fiiller

CEALA fiilide bu fiillerden biridir. Fakat dikkat edelim bu fiiller her aman soyut mana almazlar. Soyut mana almaları için bu fiillerin ikisi de aynı şeyi gösteren iki tane meful (nesne) almaları gerekmektedir

daha basit bir deyimle, eğer efalu kulub bir fiil gelmişse ve bu fiilin iki tane mefulü varsa ve bu mefuller cümleden çıkarılıp müpteda haber haline getirilebiliyorsa bu takdirde o fiil efalu kulub diyebiliriz

Şimdi bu kural çerçevesinde ayete bakalım

اَمِنَّا بَلَدًا هَذَا اجْعَلْ رَبِّ اِبْرَاهِيمَ قَالَ وَاذْ

Bu cümlede ceale fiilinin iki tane mefulü vardır. birincisi هَذَا..ikincisi بَلَدًا

bu iki kelimeyi cümleden çıkarıp bir isim cümlesi yapabilir miyiz?

بَلَدًا هَذَا

bu cümlenin çevirisi şudur BU, BİR BELDEDİR

Bu durumda ayetteki CEALE fiiline rahatlıkla efulu kulub diyebiliriz

o halde bu fiile YAP manası vermek doğru değildir

yani cümleye BUNU, EMİN BELDE YAP gibi bir anlam verilmesi doğru olmayacaktır

zaten HEZA kelimesine BURA, BURAYI, BURASINI gibi bir anlam verilmesi mümkün değildir. Bunun yanında CEALE fiiline de YAP anlamı verilmesi doğru değildir

evet, ceale fiili efulu kulub denilen fiillerin TAHVİL yani dönüştürme, belirleme, atama anlamında kullanılan fiil grubundandır

HALİNE GETİR, ÇEVİR, BELİRLE, TAYİN ET kelimenin efulu kulub olarak sözlük manaları bu şekildedir.

şimdi kelime kelime gidelim...

اجْعَلْ haline getir/ belirle/ çevir/ tayin et

هَذَا Bunu

şimdi soru şu BUNU derken neyi kast ediyor?

bir de BUNU denilerek işaret edilen şey nedir?

şimdi bir önceki ayette AHİDNA diye bir kelime geçiyor, bakın bu kelime somut değil soyut bir anlama sahiptir

(Bakara 2/125)

وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنَا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلِّينَ
وَعَهْدُنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنَّ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ
وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ

geriye doğru gittiğimizde HEZA işaret ismine en yakın SOYUT mana taşıyan kelime bu

şimdi bu çerçeveden cümleye tekrar dönelim

HANİ İBRAHİM "RABBİM BUNU, (ahdi) BELEDEN EMİNEN HALİNE GETİR / OLARAK BELİRLE/ OLARAK TAYİN ET" DEMİŞTİ

şimdi yanında sözlüğü olanlar varsa lütfen BELEDE kelimesinin sözlük manalarına bakılabilir mi?

işte burada bize iştikak yardımcı olacak

ikamet etmek, bir yere yerleşmek,orada kalmak.belde edinmek demişler ilk sırada

lütfen bir de بَلَدًا kelimesinin ilk harfinin BA değil de TE olduğu kelimeye bakar mısınız?

şimdi 125 ayette bir ahidden bahsediliyor..o ahidin konusu hemen kelimenin devamında gelen cümlede açıklanıyor. zaten gramer kuralı gereği o kelimedden sonra gelen cümlenin tamamı TEMYİZ

125.ayetteki cümle şu

لِلطَّائِفِينَ بَيْتِي طَهَّرًا أَنْ وَإِسْمَاعِيلَ إِبْرَاهِيمَ إِلَى وَعَهْدَنَا
السُّجُودِ وَالرُّكْعِ وَالْعَاكِفِينَ

bu cümledeki AHİDNA kelimesi mazi formda ve herhangi bir babdan gelmeyen bir kelime, bu kelime İBRAHİM İLE AHİDLEŞTİK manası verilemez..Çünkü AHİDLEŞTİK demek için bu kelimenin ya TEFA'UL ya İFTİAL babından gelmesi lazım

bu kelimenin sözlük manalarına baktığımızda GÖREV VERMEK, TAVSİYE ETMEK gibi bir manası var.

bu ahidin konusu,

السُّجُودِ وَالرُّكْعِ وَالْعَاكِفِينَ لِلطَّائِفِينَ بَيْتِي طَهَّرًا أَنْ

BUDUR

İBRAHİM VE İSMAİLE EVİMİ (!) TAİFİNLER SACİDİNLER, RUKKAALAR VE AKİFİNLER İÇİN TAHHİR YAPIN DİYE GÖREV VERDİK

EVET, şimdi bir soru daha, burada ibrahim ve ismailie mıntıka temizliği görevi mi veriliyor?bu arada arkadaşlar da ellerindeki gramer kitaplarından ismi işaret ve efalu kulub konularına biraz daha detaylı bakarlarsa bir de "evimi" manası verilen BEYT kelimesine de bakılırsa iyi olur...Çünkü eğer konuşan ALLAH ise nasıl olur da bir mekana EVİM der??? sorusu önemli bir sorudur.

RAMAZAN DEMİR